

## С Т А Н О В И Щ Е

за дисертационния труд на тема „ *Факт и фикция в мемоарния разказ след 1990 г.* ” на **Бистра Петрова Величкова** , редовен докторант в катедра ”Радио и телевизия” в ФЖМК на СУ ”Св. Кл. Охридски” по професионално направление 3.5 Обществени комуникации и информационни науки ( Журналистика – Медиен разказ )

от **проф. д-р Минка Генчева Златева**,  
катедра „Комуникация, връзки с обществеността и реклама”

Темата „Факт и фикция в мемоарния разказ след 1990 г.”, която Бистра Величкова е избрала за дисертационния си труд, е широкомащабна и амбициозна, а сферата на наратологията е все още недостатъчно разработено у нас научно поле. Така още с избора си докторантката показва кураж и готовност за справяне с ред сериозни предизвикателства в процеса на своето изследване въз основа на фактуално-фикционалния разказ на мемоарната книга.

Дисертацията се състои от 244 страници. Изградена е логично и стройно в увод, четири глави, заключение и библиография .

В **увода** авторката очертава ясно съставните елементи на своето изследване. Периодът му обхваща времето на «прехода» от тоталитаризъм към демократични промени в страната ни от 1990 г. до днес / с.12 / . Актуалността на осмислянето на тази сложна както за обществото, така и за индивида ситуация чрез личната гледна точка към събитията в мемоарния разказ е очевидна./с.12/ Прилагането на формите на факт и фикция в мемоарния разказ въз основа на спомена е предмет на изследването /с.10/, а негов обект са три типа разказ за «прехода». Първият тип разказ се базира на медиите / печат и телевизия, по-конкретно телевизионните сериали/. Вторият тип разказ осъществяват съвременници и активни участници в обществените събития в своите мемоарни книги. Третият тип разказ е документално- фикционален и е реализиран в творби на художествената литература.

Оригиналният триизмерен подход към темата значително разширява изследователската оптика на Бистра Величкова при формулирането на основната цел - „реконструирането на времето на „прехода” чрез мемоарни разкази/с.12/ , задачите в дисертационния й

труд /с. 13/ и методите -текстови и езиков анализ ,наративен анализ, сравнителен анализ/с. 13/ Изследователската ѝ хипотеза гласи ,че ” мемоарните книги, които жанрово се определят като документални, и художествените романи, определени като фикционални, разказват еднакво правдоподобно за времето на „прехода” в България.”/с.13/

Какви **положителни качества** на изследовател показва докторантката в процеса на доказване на своята изследователска теза?

В **първата глава** тя много добросъвестно и целенасочено селектира от множество енциклопедии и научни трудове дефиниции за основните понятия на анализа : факт, фикция, „преход”, мемоар/мемоари, разказ, спомен и памет.Поставен е акцент върху разликите между биография, автобиография, дневник и мемоар /мемоари (в „тесен смисъл и в „широк смисъл” –с.55), в които разказът съдържа едновременно факти и фикции. Изтъкнати са ролята на паметта като «настояще на миналото»/по Мераб Мамардашвили и Марсел Пруст – с. 60-63/, както и връзката между индивидуална и колективна памет/по Морис Халбвакс /с. 63-66/.

Във **втората глава** «Факт и фикция .Моделиране на действителността и изграждане на медийни герои» докторантката сполучливо прилага теорията на моделите и по-конкретно тази на Бернд Мар, за да покаже как «медиите, за които действителността е модел, пресъздавайки я в медияен продукт , самите те се певръщат в моделираща инстанция на същата тази действителност»/с. 76/. Примерите от началото на «прехода» са взети от вестниците «Дума» и «Демокрация», а за превръщането на престъпници и босове на мафията в медийни герои Бистра Величкова е анализирала книгата «Живей бързо» на Надя Чолакова за братята Васил и Георги Илиеви.Теорията на Густав Юнг за архитипните конструкции докторантката умело прилага към персонажите в най- успешните телевизионни сериали «Под прикритие»/в криминален план/ и «Столичани в повече» /в комедиен план/ за времето след 1990 г. у нас /с.93-122/.

За да анализира българската мемоарна литература в периода на «прехода» в **глава трета** докторантката избира мемоарните разкази в книгите на *журналиста* Тошо Тошев «Лъжата» (2003,2004 ,2013) , на *писателя* Георги Мишев «Мир на страха ни. Бележки под линия» (2014) и на *политолога* Евгений Дайнов в трите му тома «Записки за революцията» за времето от 1989 до 2017 г. Изводите ѝ ,че «тези книги са повече разкази за себе си и за автора във времето» /с.190/ и че тримата мемоаристи наричат периода след 1990 г. по различен начин

( Тошо Тошев- “преход”, Георги Мишев – „посткомунизъм” , а Евгений Дайнов - „революция”) на с. 191 са точни и убедителни.

В **глава четвърта** документално- фикционалният разказ за «прехода» е анализиран в три художествени книги : «Кучешки времена. Революцията менте-1989» на Илия Троянов (2008), «Черната кутия. Ниско прелитащи кучета» на Алек Попов (2015) и „Кучета под индиго” на Чавдар Ценов (2012) .Успех на докторантката е изборият в тях общ образ на кучето, който «символизира човешкия живот в годините на «прехода»/с.223/ , а общото в трите романа е негативното отношение на българското общество към периода след 1990 г. , неговото дълбоко разочарование от несбъднатите очаквания за демокрация и бръз напредък.

В **заклучението** /с.225-231/ Бистра Величкова добре обобщава резултатите и прави конкретни изводи от извършеното изследване, в което изследователската теза е успешно доказана.

Езикът и стилът на авторката са добри, цитирането с някои изключения / с. 57, 89, 91 и др./е направено според изискванията за научен труд.

Широк е кръгът от използваните печатни и интернет източници, включени в **библиографията**.

**Приносните моменти** са формулирани в съответствие с получените резултати.

Какви **критични бележки** могат да бъдат отправени към докторантката и нейния дисертационен труд?

1.Налице е с лек дисбаланс между главите: първата е разгърната на 53 страници, втората- на 65, третата – на 52, а четвъртата –само на 33.

2. Нужно е да се прецизира написаното от авторката за «новата журналистика». Егон Ервин Киш неправилно е причислен към нейните създатели /с.124/ .Началото ѝ слага не Труман Капот с «Храднокръвно» /с.139/, а Том Улф, а нейните върхови постижения в САЩ са «Хладнокръвно» на Труман Капот и «Армиите на нощта» на Норман Мейлър, а в Европа - репортажните книги на световноизвестния репортер и писател Ришард Капушчински,който дори не е споменат в текста.

3.Дописката не е журналистически жанр ,както неточно твърди авторката на с.82,84 и др.

4.Структурирането на дисертационния труд в предложения вид е много раздробено. По-целесъобразно е то да става по приетия образец 1.1, 1.1.1, 1.1.2 и т.н.

5. Цитирането в цялата дисертация следва да бъде уеднаквено, като за целта цитатите в III и IV глава бъдат изведени под линия, както това е направено в глава I и II.

6. При бъдещо публикуване на дисертационния труд трябва да бъдат отстранени : повторенията / на с. 163, 166, 178, 188, 191, 198, 208, 222, 223 и др./ , буквените грешки, променящи смисъла /като „трактати по геология” на с.70 вместо „ трактати по теология” или „кационер” на с. 159 вместо „акционер” /; неточности като името на Жан Мари Шафер на с. 34 , който според немския оригинал е Жан Мари Шефер или факта, че бащата на Евгений Дайнов бил „рабкор”, което според авторката означавало кореспондент на „Работническо дело” на с.17 и др.

Тези критични бележки имат за цел усъвършенстване на текста и не намаляват стойността на предложения дисертационен труд на Бистра Величкова ,който представлява едно интересно, многопластово и мащабно изследване на медийния разказ за българския „преход” към демокрация след 1990 г.

Бих искала специално да отбележа, че заслуга за това има и научното ръководство на проф. д-сн.Снежана Попова- признат експерт по проблемите на медийния разказ в нашата страна.

Въз основа на посочените в становището достойнства на дисертацията на Бистра Величкова на тема „Факт и фикция в мемоарния разказ след 1990 г. “ убедено предлагам на научното жури да ѝ присъди образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика - Медиен разказ) и ѝ пожелавам от сърце бъдещи успехи в научните ѝ изследвания.

София, 8 март 2019 г.

Член на научното жури:

Проф. д-р Минка Златева